

פח"מים וחשיבותם להצלחת החקירה

באמצע חודש מרץ עלתה מחדש לכותרות פרשת רצח הילדה **תאיר ראדה ז"ל** שנמצאה בשירותי בית ספרה בקצרון. כזכור, ברצח הואשם רומן זדורוב, פועל אשר עבד בבית הספר ואשר הורשע לאור הודאתו בפני מדובב ולאור שחזור שתועד במצלמות המשטרה, ובו פרטי חקירה מוכמנים (פח"מים) שהיו ידועים, לכאורה, אך ורק לרוצח עצמו. בעקבות חוות דעת דרמטית שהתקבלה לאחרונה ממומחה פורנזי מארה"ב אשר בחן חלק מהראיות, תבקש הסנגוריה להגיש בקשה למשפט חוזר. בעקבות אירועים אילו נתבקשתי על ידי מערכת המגזין לסקור את תחום ה"פח"מים" (פרטי חקירה מוכמנים) כחלק מהליך החקירה והתשאול.

מאת: **רון ביהם***

הודאתו של חשוד בביצוע של עבירה - אינה מעידה בהכרח על כך שהוא אכן ביצע את המעשה המיוחס לו, למרות שהיא יוצרת את התחושה שאם הודה אז הוא ודאי אשם.

בעבר היה מקובל להתייחס להודאתו של החשוד כאל "אם כל הראיות", אולם לאור מקרים שהתעוררו וצפו לאורך הזמן עלה צורך בביסוס אשמתו של החשוד גם בראיות נוספות.

נשאלת השאלה, מהו המניע להודאת שווא ומדוע אנשים עשויים להודות בעבירות שלא ביצעו? באמצעי התקשורת בארץ פורסמו לאורך השנים מקרים שונים בהם, על פי הנטען, הודו חשודים בביצוע מעשים שכלל לא ביצעו וזאת עקב לחץ רב וממשי בזמן חקירתם ע"י צוות החקירה, בהם פרשת עמוס ברנס, פרשת מע"צ ופרשת רצח חנית קיקוס (אשר לאחרונה פורסם כי האדם שהורשע ברציחתה היה בעל רמה אישית נמוכה מוז של ילד בן שש וכמו כן התברר בסופו של דבר כי הגופה התגלתה במקום אחר לחלוטין מזה שאותו מסר בהודאתו).

בעת בחינת הודאתו של חשוד - יש משקל רב לפח"מים (פרטי חקירה מוכמנים), אשר נמסרים על ידו בזמן הודאתו. **פרט חקירה מוכמן** - הינו פרט הנוגע לעבירה שבוצעה

הידוע למבצע העבירה ולצוות החקירה ואשר לא פורסם באמצעי התקשורת.

במקרים רבים נמסרים הפח"מים לצוות החקירה לראשונה ע"י החשוד עצמו, כגון מקום החבאת הגופה או הרכוש הגנוב, מקום הימצאו של כלי הרצח או כלי הפריצה וכו'.

בהרשעתו של רומן זדורוב - במשפט הרצח של **תאיר ראדה**, ביסס השופט כהן את ההרשעה על כך שזדורוב ידע לפחות שבעה פרטים מוכמנים, אשר איש זולת הרוצח לא יכול היה לדעת ועל הווידוי של זדורוב בפני מדובב. השופט הדגיש כי דבר הווידוי אינו נובע מעדותו של המדובב, אלא מדבריו של זדורוב עצמו שהוקלטו.

שימוש בפח"מים לביצוע בדיקות פוליוגרף

במחקרים ממושכים שנעשו בתחום הפוליוגרף נמצא כי מהימנותה של בדיקה בשיטת הפח"מ הינה גבוהה משמעותית מוז של הבדיקה בשיטת שאלות הביקורת. אי לכך, ישנה חשיבות רבה לאי חשיפת פח"מים ע"י צוות החקירה בפני החשודים בביצוע העבירה, טרם ביצוע בדיקות פוליוגרף לחשודים.

ביפן למשל, עיקר בדיקות הפוליוגרף נערכות בשיטת הפח"מ ולא בשיטת שאלות הביקורת.

לאחר התרחשותו של פשע זירת העבירה נסגרת הרמטית ומגיעים אליה אנשי מז"פ וכן בודקי פוליוגרף אשר מאתרים פח"מים הקשורים לעבירה שהתבצעה. בהמשך מתבצעות בדיקות פוליוגרף בשיטת הפח"מ במהלכן מסננים חשודים פוטנציאליים.

פרט חקירה מוכמן הינו פרט יחודי הנוגע לעבירה שבוצעה הידוע למבצע העבירה ולצוות החקירה ואשר לא פורסם ברבים.

ישנו שוני מהותי בין שתי שיטות בדיקת הפוליוגרף: בשיטת שאלות הביקורת מתבצעת בדיקה השוואתית של תגובותיו הפיסיולוגיות של הנבדק לסוגי שאלות מסוגים שונים המוצגות בפניו. ההשוואה נעשית בין תגובותיו לשאלות הרלוונטיות של הבדיקה, לתגובותיו לשאלות הביקורת וכך נקבע ע"י הבודק האם הנבדק דובר אמת או שקר. לעומת זאת, בשיטת הפח"מ - מדובר בבדיקה שבמהלכה בודקים האם הנבדק מזהה את פרטי החקירה המוכמנים

המוצגים בפניו בזמן הבדיקה. נקודת המוצא היא כי הנבדק המעורב באירוע ושמכיר את הפח"מ יגיב בעת זיהוי הפח"מ כשיוצג בפניו בצורה שונה מוז שבה הוא מגיב אל יתר הפריטים שאינם קשורים לאירוע, ביחוד כשמדובר בפרטי בעל חשיבות כגון אמצעי פריצה או במקרה של תאיר ראדה האמצעי בו בוצע הרצח. לעומתו, הנבדק שאין לו קשר לאירוע לא יזהה את הפרט המוכמן כי אינו מכיר אותו ולכן אינו אמור להגיב אליו באופן שונה מזה שבו הוא מגיב אל כל יתר הפריטים אשר יוצגו בפניו בזמן הבדיקה. שמה של השיטה באנגלית הוא **"Concealed Information Test"** והשימוש בה נפוץ ואפשרי כאשר החשוד מכחיש כל קשר לאירוע הנבדק וטוען כי אין לו כל מידע אודות האירוע או פרטיו אך יש בידי החוקרים מידע מוכמן היכול לסייע בבדיקה.

דוגמה לפח"מ המוכר לרבים מחובבי הקולנוע נמצא בסרט "שתיקת הכבשים", כאשר המנתח שלאחר המוות גילה מכה משותף בכל הגופות של הקורבנות; הרוצח הכניס לגרונם של קורבנותיו גולם של פרפר מוזן נדיר (טביעת אצבעו היחודית של הרוצח הספציפי). פרט זה לא פורסם בתקשורת ולא הובא לידיעת הציבור, אך על פי העלילה הביא לפריצת דרך בחקירת מקרי הרצח ולאיתורו של הרוצח הסידרתי אשר עסק, בין היתר, גם בגידול הזן הנדיר של הפרפר. בסרט, הפח"מ הנ"ל גם סייע לנפות אנשים אשר הגיעו למשטרה בניסיון לקחת קרדיט על הרציחות כשמתוך תאוות פרסום טענו כי הם "בפאלו ביל" כינוי של הפרט היחודי ובכך נחסך זמן רב.

כמעט בכל מקרה נחקר ישנם מאפיינים יחודיים, סימנים ברורים ומובהקים המבדלים את המקרה הנחקר ממקרים אחרים. פרט יחודי ברור ומובהק הידוע לחוקר ולנחקר המקשר בינו לבין המקרה ישמש אותנו לצורך אימות וביסוס החשד.

לשם המחשה, ניקח מקרה היפותטי בו דווח למנהל הביטחון על גניבה שהתבצעה, ככל הנראה, ע"י מישהו מעובדי הארגון. במסגרת ביצוע התחקיר הראשוני התברר כי אחד ממשרדי ההנהלה נפרץ ונגנבו מהכספת האלקטרונית הכחולה שהיתה מוחבאת מאחורי תמונה על הקיר מספר פריטים: פספורט קנדי, טבעת יהלומים וסכום של כ-1000 דולר. על רצפת המשרד שנפרץ מודבק שטיח לבן ועל הכספת לא נמצאו סימני פריצה כלומר שככל הנראה הגנב פתח אותה באמצעות הקוד שהינו 99919.

יש להקפיד כמובן שלא להסגיר את כל הפרטים היחודיים הנ"ל לחשוד או לחשודים אחרים בזמן תשאולם לגבי האירוע ושלא להביאם לידיעת אנשים שאינם שייכים לצוות החקירה.

במידה והוחלט בהמשך על ביצוע בדיקות פוליוגרף לחשודים על מנהל הביטחון לספק פרטים אלו לבודק אשר ישבצם בבדיקות הפוליוגרף שתבצענה בשיטת הפח"מ.

ככלל - הפח"מ לא ישובץ בחלופה הראשונה של אף שאלה, רק בחלופה השנייה, השלישית או הרביעית וכו' (ראו מיקום הפח"מ באדום):

1. האם אתה לקחת מתוך הכספת שהייתה במשרד שנפרץ:

- א. שעון זהב, טבעת כסף וכ-50000\$ במזומן?
- ב. פספורט אמריקאי טבעת זהב ושקית עם יהלומים?
- ג. פספורט קנדי, טבעת יהלומים וכ-1000\$?
- ד. 3 ק"ג זהב וכ-100000\$ במזומן?
- ה. 2 ק"ג זהב ופספורט גרמני?

2. האם ידוע לך בודאות כי הצבע של הכספת שמתוכה נגנבו הפריטים באירוע הינו:

- א. אפור
- ב. צהוב
- ג. שחור
- ד. כחול
- ה. לבן

3. האם ידוע לך בודאות כי הכספת שמתוכה נגנבו הפריטים באירוע נמצאת:

- א. מקובעת לריצפה בפינת המשרד
- ב. מתחת לשולחן במשרד
- ג. בתוך הארון במשרד
- ד. בחדר השרותים של המשרד
- ה. מאחורי תמונה על קיר המשרד

4. לגבי רצפת המשרד שנפרץ האם ידוע לך בודאות שהיא:

- א. מצופה בפרקט חום?
- ב. מודבקת עם שטיח לבן?
- ג. מצופה בפרקט שחור?
- ד. מודבקת עם קרמיקה ירוקה?
- ה. עשויה שיש שחור לבן?

5. האם ידוע לך בודאות שקוד הפתיחה של הכספת שממנה נגנבו הפריטים באירוע הוא:

- א. 12345
- ב. 97865
- ג. 11111
- ד. 99919
- ה. 77777

הנבדק החף ממעורבות באירוע ושאינו לו כל קשר אליו ישיב בשלילה על כל השאלות ואינו אמור להגיב במהלך הבדיקה באופן שונה לפח"מים (שנרשמו כאן לצורך הכתבה באדום) שכן מכיוון שאינם מוכרים או ידועים לו הוא אינו אמור לזהות אותם.

לסיכום

הפח"מים הינם כלי חשוב, הן לביסוס הודאתו של החשוד בביצוע עבירה והן בביצוע בדיקות פוליוגרף לחשודים בביצוע עבירה אשר טוענים כי אין להם קשר לאירוע או מידע כלשהו הקשור בו. ישנה חשיבות גבוהה לשמירה על הפח"מים ועל ביצוע שימוש נכון בהם אם בעת קבלת הודאתו של החשוד ואם בבדיקת הפוליוגרף. יש להתאמץ עד קצה גבול היכולת למנוע פרסומם של הפח"מים ברבים ולהימנע מהבאתם לידיעתו של החשוד בזמן תשאול. ■

*נכתב על ידי רון ביהם, מנכ"ל ובעלים של החברות "ביהם רון חקירות ייעוץ בטחוני ופוליוגרף בע"מ" ו"ביהם רון חברה לחקירות", הפועלות במשולב ומספקות שירותי קב"ט וניהול בטחון במיקור חוץ, שירותי חקירות פרטיות ושירותי פוליוגרף. ניתן להפנות שאלות לכתוב בדוא"ל: ronen@911pi.co.il